ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

PSYCHOLOGY OF THE PEDAGOGICAL PROCESS

УДК [378.12+614.23]..159.942..159.944

Юлія Шевчук

ORCID iD 0000-0001-7638-968X

асистент навчально-наукового центру
неперервної професійної освіти
Інституту післядипломної освіти,
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця,
просп. Перемоги, 34, 03056 Київ, Україна,
yvshevchuk@ukr.net

СИНДРОМ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ В МЕДИКО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ-ПОЧАТКІВЦІВ

У статті обґрунтовано актуальність дослідження синдрому професійного вигорання серед медичних працівників, які займаються науково-педагогічною діяльністю; наведено приклади запровадження курсів з профілактики емоційного вигорання в системі курсу підвищення кваліфікації серед закладів післядипломної освіти України; окреслено ключові моменти виникнення, розвитку та місця синдрому емоційного вигорання у Міжнародній класифікації хвороб та поведінкових розладів 10-го і 11-го перегляду; висвітлено результати дослідження емоційного вигорання у педагогів та лікарів вітчизняними авторами; представлено результати дослідження синдрому професійного вигорання у науково-педагогічних співробітників за допомогою методики «Синдром вигорання в професіях системи «людина – людина»; проаналізовано особливості структури синдрому професійного вигорання за основними параметрами: емоційне виснаження, деперсоналізація, редукція особистих досягнень у науково-педагогічних працівників з стажом роботи від 1 до 5 років.

Ключові слова: деперсоналізація; емоційне вигорання; емоційне виснаження; професійна деформація; психодіагностичні методики; редукція особистих досягнень.

<https://doi.org/10.28925/2078-1687.2019.3-4.161167>

Вступ. «42% опитаних українців переконані, що саме представники освітніх закладів найчастіше переживають стрес на роботі. Кожен четвертий респондент – 26% вважає, що в зв'язку з постійною відповідальністю за пацієнтів медичні працівники також часто відчувають нервову перенапругу, що може викликати синдром емоційного вигорання», –

повідомляється в дослідженні Міжнародного кадрового порталу hh.ua (2017).

Особливо гостро проблема професійного вигорання постає перед представниками інтелектуальних професій з високим рівнем домагань. Зважаючи на складну соціально-економічну ситуацію та реформування медичної й одночасно освітньої галузі, вагомий вплив на фахівця справляють зовнішні фактори. Тому у лікарів, які займаються викладацькою

діяльністю виникає не лише зацікавленість, а нагальна потреба в діагностиці та профілактиці синдрому емоційного вигорання.

Серед сучасних критеріїв відповідності образу успішної особистості все частіше чільне місце посідають кар'єрні досягнення. Пропорційно зростають вимоги до кваліфікації, досвіду, міждисциплінарних навиків та характерологічних рис співробітника будь-якої спеціальності. За умови поєднаної діяльності в медичній та педагогічній сферах додатковими факторами є підвищена відповідальність, тісний та емоційно забарвлений контакт, нерідко когнітивно утруднені комунікації, ситуації, які потребують негайних рішень. Тому, на жаль, динамізм професій соціономічного типу специфічно впливає на особистість і за 5–10 років професійні деформації викривляють та деперсоналізують її.

Дослідження проведені серед українських лікарів підтверджують гіпотезу закономірного впливу стажу роботи на розвиток синдрому вигорання, а саме зниження ризику деперсоналізації, зростання соціального статусу і задоволення від праці зі збільшенням робочого стажу (Мазепа, Піщиков, Сидоренко, 2016).

Серед вітчизняних науковців в галузі психології ґрунтовно досліджував сферу «емоційного вигорання» академік С. Максименко. Він тривалий час працював завідувачем кафедри загальної і медичної психології у Національному медичному університеті ім. О. О. Богомольця та вивчав основні прояви синдрому «емоційного вигорання» у вчителів. На його думку, розвиток професійного вигорання серед педагогів відбувається через другий компонент синдрому – резистенцію. За результатами дослідження Максименка (2004) за методикою «Діагностика рівня емоційного вигорання» В. Бойка, домінуючими симптомами виступають неадекватне вибіркове емоційне реагування, редукція професійних обов'язків і розширення сфери економії емоцій.

Також ним було проведено дослідження з використанням методики-самозвіту «Визначення рівня професійного стресу» К. Ваймана у працівників освітніх закладів, що виявило наступну закономірність: близько третини співробітників опитаних освітніх організацій (директори та психологи) – визначаються як ті, на яких впливають негативні наслідки професійних стресорів.

Наступним кроком даного дослідження було вивчення взаємозв'язку між статтю та рівнем професійного стресу. Виявилось, що

для чоловіків-менеджерів стрес має більше згубних наслідків. Результати дослідження серед психологів за гендерною відмінністю з'ясували наступні особливості: 40% психологів-чоловіків мають середній рівень стресу, тому в результаті вони мають перспективу професійного зростання і задоволення від роботи. Проте негативний вплив позначився на професійній діяльності 30% чоловіків та 33,5% жінок-психологів.

Таким чином, за результатами досліджень професійного вигорання С. Максименка (2004), у педагогів загалом не виявлено статистично значущої різниці між статтю та компонентами синдрому професійного вигорання. Але спостерігаються розбіжності в тенденціях розвитку синдрому в жінок та чоловіків: чоловіки – схильні реагувати за допомогою першого компоненту напруження, а жінки – через другий компонент резистенцію і третій компонент виснаження. Тому, на думку С. Максименка, мова має йти про специфіку впливу статі на компоненти «професійного вигорання», а не про те, представники якої статі вигорають більше.

Зважаючи на актуальність даної проблематики у медичних працівників викладацького складу, розробка та запровадження курсів чи окремої теми з профілактики емоційного вигорання в системі курсу підвищення кваліфікації є обґрунтованим і перспективним напрямом підготовки спеціалістів. Подібні приклади знаходимо в спецкурсі «Попередження емоційного вигорання педагогів», розробленому для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників та практичних психологів Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (Шпичак, 2017), в Ужгородському національному університеті, факультет післядипломної освіти на кафедрі громадського здоров'я розроблений навчально-методичний посібник з розділом «Синдром емоційного вигорання у лікарів» (Рогач та інші, 2012), у навчальних програмах циклів тематичного удосконалення на кафедрі паліативної та хоспісної медицини Інституту сімейної медицини Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика значна увага приділяється в тому числі питанню профілактики професійного вигорання у медичних працівників (Царенко та інші, 2015). Також Європейська асоціація паліативної допомоги (2013) рекомендує включити питання профілактики професійного вигорання та оволодіння методиками

подолання наслідків в освітні програми для лікарів.

Мета статті полягає в дослідженні особливостей структури синдрому «професійного вигорання» за основними параметрами: емоційне виснаження, деперсоналізація, редукція особистих досягнень у науково-педагогічних працівників з медичним і педагогічним стажем роботи від 1 до 5 років.

Постановка та огляд проблеми. Вперше вигорання як психологічний феномен, що виявляється в допоміжних професіях, згаданий в роботах Н. Бредлі в 1969 р. (Лукьянова та інші, 2008). Згодом поняття «вигорання» було введено у 1974 р. Гербертом Фрейденбергером для характеристики психологічного стану здорових людей, що знаходяться в інтенсивному і тісному спілкуванні з клієнтами (пацієнтами) в емоційно навантаженій атмосфері при наданні професійної допомоги. Поняття «вигорання» було застосоване ним для опису деморалізації, розчарування й крайньої стомленості, які він спостерігав у робітників психіатричних установ (Freudenberger, 1974).

У 1976 р. було введено поняття «емоційне вигорання» американським психологом Х. Маслач. За словами Маслач, професійне вигорання – це не втрата творчого потенціалу, а скоріше емоційне виснаження, що виникає на фоні стресу, спровокованого міжособистісним спілкуванням (Maslach, 1976).

Досі серед авторів не визначено єдиного підходу щодо застосування термінології для опису даного явища. Якщо в англійських джерелах переважно зустрічається поняття «burnout syndrome», як найбільш узагальнене, серед вітчизняних авторів одночасно вживаються «емоційне вигорання» та «професійне вигорання» (С. Максименко, В. Бойко, Н. Водоп'янова, В. Орел). На наш погляд, у контексті даної роботи доцільніше користуватись поняттям «професійне вигорання», тому що цей феномен розглядається в умовах професійної діяльності особистості.

У Міжнародній класифікації хвороб та поведінкових розладів 10-го перегляду (МКХ-10) синдром вигорання представлений в діагностичному таксоні Z 73 – Проблеми, пов'язані з труднощами в управлінні своїм життям, підшифром Z 73.0 – «вигорання» (burnout). Синдром вигорання як явище, що виникло внаслідок хронічного стресу на робочому місці, включено також до 11-го видання МКХ. Тобто явище синдрому вигорання застосовується в контексті професійної діяльності і зазначе-

не в розділі «Фактори, що впливають на стан здоров'я або контакт зі службами системи охорони здоров'я». Описані в даному розділі причини звернень пацієнтів не класифікуються як хвороби (World Health Organization, 2019).

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), синдром вигорання (burnout syndrome) – це фізичне, емоційне або мотиваційне виснаження, що характеризується порушенням продуктивності в роботі й утомлю, безсонням, підвищеною схильністю до соматичних захворювань, а також вживанням алкоголю або інших психоактивних засобів з метою отримати тимчасове полегшення, що має тенденцію до розвитку фізіологічної залежності і (у багатьох випадках) суїцидальної поведінки (World Health Organization, 2003).

Найбільш розповсюдженою моделлю вивчення емоційного вигорання є трифакторна модель американських вчених К. Маслач та С. Джексона. Вигорання за цими авторами – це реакція-відповідь на тривалі професійні стреси міжособистісних комунікацій, яка включає три компоненти: емоційне виснаження, деперсоналізація, редукція особистісних досягнень (Maslach, & Jackson, 2010).

Матеріали і методи дослідження. З метою профілактики та попередження подальшого розвитку професійного вигорання в курсі довготривалого підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників навчально-наукового центру неперервної професійної освіти Інституту післядипломної освіти Національного медичного університету імені О. О. Богомольця було впроваджено тему «Ефективна комунікація та профілактика професійного вигорання». Серед матеріалів теми слухачам запропоновано методики для психологічної діагностики, психокорекційного і психопрофілактичного впливу. Під час аудиторних занять слухачі мають можливість взяти участь в груповому тренінгу, який спрямований на особистісний розвиток і дозволяє учасникам розширити та змінити звичні стратегії поведінки, навчитися ідентифікувати і виражати свої почуття, підвищити самооцінку.

Психологічна діагностика включала методику «Синдром вигорання в професіях системи «людина – людина» у модифікації Н. Водоп'янової за опитувальником Maslach Burnout Inventory (Водоп'янова, 2008) адаптованим для викладачів. Використана методика базується на основі теорії вигорання К. Маслач, С. Джексона та дозволяє оцінити структуру синдрому за трьома субшкалами: емоційне

виснаження, деперсоналізація, редукція особистих досягнень і проаналізувати за трьома рівнями розвитку.

Переважає більшість працівників, які брали участь у діагностиці (40 з 45 осіб), мають від 1 до 5 років стажу науково-педагогічної роботи та медичного стажу. Решта (5 осіб) мають лікувальний стаж понад 5 років. Саме тому в дослідження були включені 40 фахівців-початківців, які в процесі трудової діяльності відчують на собі поєднаний вплив стресо-

генних факторів внаслідок незначного досвіду в обох професіях.

Зважаючи на недостатню кількість чоловіків (10 осіб) серед учасників дослідження, порівняння показників та визначення взаємозв'язку за гендерною ознакою не проводилось.

У результаті аналізу показників емоційного виснаження, деперсоналізації та редукції особистих досягнень за трьома рівнями у 40 слухачів було отримано такі результати (рис. 1, рис. 2, рис. 3).

Емоційне виснаження

Рис. 1. Розподіл рівнів показника «емоційне виснаження» в науково-педагогічних працівників, які брали участь в дослідженні

Деперсоналізація

Рис. 2. Розподіл рівнів показника «деперсоналізація» в науково-педагогічних працівників, які брали участь в дослідженні

Редукція особистих досягнень

Рис. 3. Розподіл рівнів показника «редукція особистих досягнень» в науково-педагогічних працівників, які брали участь в дослідженні

Отже, за результатами проведених досліджень можна визначити наступні показники:

Середній показник за субшкалою:

- «емоційне виснаження» складає $(20 \pm 3,08)$ балів ($p > 0,5$), що відповідає середньому рівню;
- «деперсоналізація» – $(9 \pm 2,07)$ балів ($p > 0,5$), що відповідає середньому рівню;
- «редукція особистих досягнень» – $(36 \pm$

$2,79)$ балів ($p > 0,5$), що відповідає середньому рівню.

Емоційне виснаження в сформованій стадії спостерігається у 4 слухачів – 9,5% опитаних, в стадії формування у 26 слухачів – 61,9%, 12 слухачів – 28,6% опитаних мають не сформований рівень.

Деперсоналізація в сформованій стадії

спостерігається у 6 слухачів – 14,3% опитаних, в стадії формування у 22 слухачів – 52,4%, 14 слухачів – 33,3% опитаних мають не сформований рівень.

Редукція особистих досягнень в сформованій стадії спостерігається у 14 слухачів – 35% опитаних, в стадії формування у 14 слухачів – 35% та 12 слухачів – 30% опитаних мають не сформований рівень.

Висновки. Проаналізувавши наведені дані, робимо висновок, що в більшості спеціалістів з незначним стажем науково-педагогічної та медичної діяльності (до 5 років) середній рівень показників за всіма досліджуваними параметрами. На нашу думку, це явище може бути пов'язаним з низьким рівнем

самоствердження та досвіду, тобто професійної реалізації в молодих спеціалістів, а також не сформованими механізмами адаптації та ефективного подолання стресових ситуацій в роботі з людьми.

Перспективи подальших досліджень. Актуальними напрямками дослідження в майбутньому можна розглядати аналіз структури синдрому емоційного вигорання на широкій вибірці учасників серед науково-педагогічних працівників повторних курсів підвищення кваліфікації з стажем викладацької і медичної діяльності більше 5 років та поглиблене дослідження особистісних якостей і їх взаємозв'язок з професійним вигоранням серед науково-педагогічних співробітників.

Література

- Водопьянова Н. Е. Синдром выгорания: диагностика и профилактика. Санкт-Петербург: Питер. 2008. 336 с.
- Лисенко О. Ю. Удосконалення професійної компетентності викладачів як передумова якісної медичної освіти. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2018. № 1–2. С. 51–56. DOI: <https://doi.org/10.28925/2078-1687.2018.1-2.516>.
- Мазепа Ю. С., Піщиків В. А., Сидоренко О. О. Диагностика синдрома професійного вигорання лікарів багатопрофільного закладу охорони здоров'я. *Здобутки клінічної і експериментальної медицини*. 2016. № 4. С. 67–69.
- Максименко С. Д. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти. Київ: Міленіум, 2004. 264 с.
- Рогач І. М., Качала Л. О., Погоріляк Р. Ю., Чопей К. І. Навчально-методичний посібник для лікарів – інтернів та курсантів підвищення кваліфікації закладів (факультетів) післядипломної освіти зі спеціальності «Організація і управління охороною здоров'я». Ужгород, 2012. 38 с.
- Современные проблемы исследования синдрома выгорания у специалистов коммуникативных профессий: коллективная монография / В. В. Лукьянов (ред.). Курск: КГУ, 2008. 336 с.
- Царенко А. В., Шекера О. Г., Губський Ю. І., Бондарчук А. М., Злотник А. А., Криничний Ю. В. Освіта медичних працівників (до- і післядипломна) з питань паліативної допомоги з метою попередження професійного вигорання. *Здоров'я суспільства*. 2015. Т. 4. № 1–2. С. 27–34.
- Шпичак І. П. Спецкурс «Попередження емоційного вигорання педагогів». Рівне: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. 2017. 52 с.
- Эмоциональное выгорание: какие профессии под прицелом. 2017. *Международный кадровый портал hh.ua*. URL: <https://kiev.hh.ua/article/20456> (дата звернення: 20.05.2019).
- Core competencies in palliative care: an EAPC White Paper on palliative care education – part 1. *European Journal of Palliative Care*. 2013. Vol. 20 (2). P. 86–91.
- Core competencies in palliative care: an EAPC White Paper on palliative care education – part 2. *European Journal of Palliative Care*. 2013. Vol. 20 (3). P. 140–145.
- Freudenberger H. J. Staff burn-out. *Journal of Social Issues*. 1974. Vol. 30. P. 159–166.
- Grau A., Suñer R., García M. M. Burnout syndrome in health workers and relationship with personal and environmental factors. *Gaceta Sanitaria*. 2005. Vol. 19 (6). P. 463–470. DOI: 10.1016/S0213-9111(05)71397-2.
- Maslach C. Job burnout – how people cope. *Public Welfare*. 1978. Vol. 36. Issue 2. P. 56–58.
- Maslach C., Jackson S. E., Leiter M. P. Maslach burnout inventory manual. Menlo Park, CA: Mind Garden, 2010. 52 p.
- Recommendations of the European Association for Palliative Care for the Development of postgraduate Curricula leading to Certification in Palliative Medicine. Milano: EAPC. 2009. 44 p.
- World Health Organization. International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems. 10th Revision (ICD-10). Geneva: WHO. 2003.

World Health Organization. International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems. 11th Revision (ICD-11). URL: <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2fcd%2fentity%2f1249056269> (дата звернення: 12.08.2019).

References

- Vodop'janova, N. E. (2008). *Sindrom vygoranija: diagnostika i profilaktika [Burnout Syndrome: Diagnosis and Prevention]*. Saint Petersburg, Russia: Piter (rus).
- Lysenko, O. Ju. (2018). Udoskonalennja profesijnoji kompetentnosti vykladachiv jak peredumova jakisnoji medychnoji osvity [Improving the professional competence of teachers as a prerequisite for quality medical education]. *Pedagoghichnyj proces: teorija i praktyka*, 1–2, 51–56. DOI: <https://doi.org/10.28925/2078-1687.2018.1-2.516> (ukr).
- Mazepa, Yu. S., Pishhykov, V. A., Sydorenko, O. O. (2016). Diagnostyka syndromu profesijnogo vygorannya likariv bagatoprofilnogo zakladu okhorony zdorovya [Diagnosis of Professional Burnout Syndrome for Doctors at a Multidisciplinary Health Care Facility]. *Zdobutky klinichnoyi i eksperymentalnoyi medycyny*, 4, 67–69 (ukr).
- Maksymenko, S. D. (2004). *Syndrom «profesijnogho vyghorannja» ta profesijna karjera pracivnykiv osvitnikh orghanizacij: ghenderni aspekty [Professional burnout syndrome and the professional careers of educational organizations: gender]*. Kyiv, Ukraine: Milenium (ukr).
- Rogach, I. M., Kachala, L. O., Pogorilyak, R. Yu., Chopej, K. I. (2012). *Navchalno – metodychnyj posibnyk dlya likariv – interniv ta kursantiv pidvyshhennya kvalifikaciji zakladiv (fakultetiv) pislyadyploumnoyi osvity zi specialnosti «Organizaciya i upravlinnya oxoronoyu zdorovya» [Training manual for physicians – interns and cadets of advanced training of institutions (faculties) of postgraduate education in the specialty «Organization and management of health care»]*. Uzhgorod, Ukraine (ukr).
- Lukjanov, V. V. (Ed.). (2008). *Sovremennye problemy issledovanija sindroma vygoranija u specialistov kommunikativnyh professij: kollektivnaja monografija [Current problems of the study of burnout syndrome among specialists in communicative professions: a collective monograph]*. Kursk, Russia: KGU (rus).
- Czarenko, A. V., Shekera, O. G., Gubskyj, Yu. I., Bondarchuk, A. M., Zlotnyk, A. A., Krynychnyj, Yu. V. (2015). Osvita medychnykh pracivnykiv (do- i pislyadyploмна) z pytan paliativnoyi dopomogy z metoyu poperedzhennya profesijnogo vygorannya [Training of medical professionals (pre- and postgraduate) in palliative care to prevent professional burnout]. *Zdorovya suspilstva*, 4 (1–2), 27–34 (ukr).
- Shpychak, I. P. (2017). *Speczkurs «Poperedzhennya emocijnogo vygorannya pedagogiv» [Special course «Prevention of emotional burnout of teachers»]*. Rivne, Ukraine: Rivnenskyj oblasnyj instytut pislyadyploumnoyi pedagogichnoyi osvity (ukr).
- Jemocional'noe vygoranie: kakie professii pod pricegom [Emotional burnout: which professions are under the gun] (2017). *Mezhdunarodnij kadrovij portal hh.ua*. Retrieved from <https://kiev.hh.ua/article/20456> (rus).
- Core competencies in palliative care: an EAPC White Paper on palliative care education – part 1 (2013). *European Journal of Palliative Care*, 20 (2), 86–91 (eng).
- Core competencies in palliative care: an EAPC White Paper on palliative care education – part 2. (2013). *European Journal of Palliative Care*, 20 (3), 140–145 (eng).
- Freudenberger, H. J. (1974). Staff burn-out. *Journal of Social Issues*, 30, 159–166 (eng).
- Grau, A., Suñer, R., García, M. M. (2005). Burnout syndrome in health workers and relationship with personal and environmental factors. *Gaceta Sanitaria*, 19 (6), 463–470. DOI: 10.1016/S0213-9111(05)71397-2 (eng).
- Maslach, C. (1978). Job burnout – how people cope. *Public Welfare*, 36 (2), 56–58 (eng).
- Maslach, Ch., Jackson, S. E., Leiter, M. P. (2010). *Maslach burnout inventory manual*. Menlo Park, CA, USA: Mind Garden (eng).
- Recommendations of the European Association for Palliative Care for the Development of postgraduate Curricula leading to Certification in Palliative Medicine* (2009). Milano, Italy: EAPC (eng).
- World Health Organization. International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems. 10th Revision (ICD-10) (2003). Geneva, Switzerland: WHO (eng).
- World Health Organization. International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems. 11th Revision (ICD-11) (2019). Retrieved from <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2fcd%2fentity%2f1249056269> (eng).

СИНДРОМ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ В МЕДИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЧИНАЮЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Шевчук Юлия, ассистент учебно-научного центра
непрерывного профессионального образования Института последипломного образования,
Национальный медицинский университет имени А. А. Богомольца,
просп. Победы, 34, 03056 Киев, Украина, yvshevchuk@ukr.net

В статье обоснована актуальность исследования синдрома профессионального выгорания среди медицинских работников, занимающихся научно-педагогической деятельностью. Приведены примеры введения курсов по профилактике эмоционального выгорания в систему курса повышения квалификации среди заведений последипломного образования Украины; обозначены ключевые моменты возникновения, развития и места синдрома эмоционального выгорания в Международной классификации болезней и поведенческих расстройств 10-го и 11-го пересмотра; освещены результаты исследования эмоционального выгорания у педагогов и врачей отечественными авторами; представлены результаты исследования синдрома профессионального выгорания у научно-педагогических сотрудников с помощью методики «Синдром выгорания в профессиях системы «человек – человек»; проанализированы особенности структуры синдрома профессионального выгорания по основным параметрам: эмоциональное истощение, деперсонализация, редукция личных достижений у научно-педагогических работников со стажем работы от 1 до 5 лет.

Ключевые слова: деперсонализация; профессиональная деформация; психодиагностические методики; редукция личных достижений; эмоциональное выгорание; эмоциональное истощение.

THE EMOTIONAL BURNOUT SYNDROME IN THE MEDICAL AND PEDAGOGICAL ACTIVITY OF THE NOVICE SPECIALISTS

Shevchuk Julia, Assistant,
Educational and Scientific Center of Continuing Professional Education,
Institute of Postgraduate Education, Bogomolets National Medical University,
34 Peremogy Ave, 03056 Kiev, Ukraine, yvshevchuk@ukr.net

The article substantiates the relevance of the study of the burnout syndrome among medical workers engaged in scientific and pedagogical activities; examples of introduction of courses on the prevention of emotional burnout in the system of advanced training courses among institutions of postgraduate education of Ukraine are given; outlined the key moments of the emergence, development and introduction into the clinical practice of the emotional burnout syndrome; the definition of the World Health Organization and the place among the medical classification of disease 10th and 11th for the burnout syndrome are given; the main manifestations of the syndrome of «emotional burnout» in teachers, according to the research S. D. Maximenko on the method of «Diagnosis of the level of emotional burnout» by V. Boyko and the self-report method «Determination of the level of occupational stress» K. Weiman in educational institutions; the results of the study of the burnout syndrome in scientific and pedagogical staff using the techniques «Burning syndrome in the professions of the «man-man system» in the modification of N. E. Vodopianova by the questionnaire Maslach Burnout Inventory adapted for teachers; the peculiarities of the structure of the burnout syndrome according to the main parameters are analyzed: emotional exhaustion, depersonalization, reduction of personal achievements in scientific and pedagogical workers with a work experience from 1 to 5 years, and also the conclusions of similar studies of emotional burnout among doctors, confirming the hypothesis of the regular influence of work experience on the development of the burnout syndrome, namely the reduction of the risk of depersonalization, the growth of social status and satisfaction with work with an increase in work experience.

Key words: depersonalization; emotional burnout; emotional exhaustion; professional deformation; psychodiagnostic techniques; reduction of personal achievements.

Стаття надійшла до редакції 23.08.2019
Прийнято до друку 31.10.2019